

Endel Kukk – *in memoriam*

Peep Pillak

■ 13. mail lahkus meie hulgast Endel Kukk, kes oli pikka aega üks Eesti juhtivaid arhiivitegelasi. Sündinud Valgemaal Hummulis vallas 25. septembril 1931, lõpetas ta 1956. aastal Tartu ülikooli ajaloolasena. Töötanud mõned aastad kooliõpetajana, asus ta 1959. aastal arhiivitööle esialgu noorema teadusliku töötajana Eesti NSV Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku Ülesehituse Riiklikus Keskarhiivis (ORKA), seejärel vaheldumisi Arhiivide Valitsuses ja ORKA-s, tõustes ametiredelil 1968 arhiivi direktoriks ja 1974 Arhiivide Valitsuse juhataja asetäitjaks.¹

Endel Kukk. Foto: Peep Pillak

Need olid rasked stagnatsiooniaastad ja tema amet polnud kindlasti kergete killast. 1983. aastal võttis ta allakirjutanu Arhiivide Peavalitsusse enda alluvuses tööle. Hiljem valgustas ta mulle selle otsuse tagamaid. Olin pärast ülikooli lõpetamist suunanud tööle Maatra Talurahvamuuseumisse, kus valmistasin ette Maatra sõja juubelipidustusi. Plaanis oli näidata kroonikafilme varasematest juubelipidustustest. Eesti-aegsed filmid olid muidugi erifondis ja nende näitamiseks tuli taotleda eriluba. Selleks sai Tallinnfilmi kinosaaliks kokku erikomisjon, mille koosseisu kuulusid KGB, Glavliti ja arhiivide esindajad, sealhulgas ka Endel Kukk. Pärast filmi vaatamist teatas keegi „organitest“, et rahvale ei saa küll avalikult näidata filmi, kus marsitakse sinimustvalgete lippude all. Küsisin seepeale, kuidas saab väita, et tegemist on sinimustvalgete lippudega, kui film on mustvalge. See oli Endel Kukele meelde jäänud ja edaspidi töötasime temaga kuraditosina jagu aastaid koos – esialgu mina tema alluvuses, seejärel tema minu alluvuses. Võib öelda, et olime väga head kolleegid. Endel Kukk ülemusena toetas igati minu kui noorema kolleegi algatatud ettevõtmisi, oli siis tegemist Noorte Arhivistide Nõukogu asutamise, fosforiidi kaevandamise vastase koosoleku korraldamise, avaliku kirja koostamisega Eesti arhiivinduse olukorra parandamiseks, arhivaaride osalemisega muinsuskaitse liikumises või Eesti Arhivaaride Ühingu tegevuse taastamisega. Endel Kukk soovitas mul 1980. aastate keskpaigas astuda komparteisse, et oleks võimalik mind osakonna juhataja kohale edutada. Kompartei liiget ja ka osakonnajuhatajat minust ei saanud, küll aga sai minust kui mitteparteilasest muutunud ajas Arhiiviameti peadirektor ja Endel Kukest minu asetäitja. Eelkõige tuli meil kahel Eesti arhiivide töö ümber korraldada vastavalt iseseisva riigi vajadustele. Arhiivides olevale informatsioonile tuginedes alustasid tegevust riiklikud institutsioonid, viidi läbi omandireform, taastati represseeritute õigused ja tagastati või kompenseeriti nendelt konfiskeeritud vara, anti välja Eesti kodakondsust tõendavad dokumendid. Samal ajal tuli arhiivi üle võtta kompartei, KGB ja sadade teiste likvideeritud nõukogude asutuste dokumendid. Minu nooremad kolleegid küsisid korduvalt, miks Arhiiviamet ei vabanenud „vanast kaadrist.“ Ma ei kujutanud ette siis ega tea ka praegu, kuidas oleks Eesti arhiivindus tulnud toime kõigi nende ülesannetega ilma Endel Kuke teadmiste, kogemuste ja pühendumiseta. Endel Kukk jäi väljateenitud pensionile, kui Arhiiviamet 1996. aastal likvideeriti. Tal on kindel ja väärikas koht Eesti arhiivinduse ajaloos, vanad kolleegid jäävad meenutama Endel Kuke hindamatut panust meie ühises töös.

¹ Tema üksikasjalikumad elulugu vaata: Peep Pillak. Endel Kukk 70. Tuna 2001, nr. 4, lk. 157–158.